

Beata Mydlowska

ORCID: 0000-0003-3235-1289

BRANŻOWE CENTRUM UMIEJĘTNOŚCI SZANSĄ NA KSZTAŁTOWANIE UMIEJĘTNOŚCI ZAWODOWYCH

Słowa kluczowe: szkolnictwo zawodowe, branżowe centrum umiejętności, współpraca biznesu z edukacją, doskonalenie zawodowe.

Streszczenie: Autorowi artykułu przyświecał cel przybliżenia idei funkcjonowania branżowych centrów umiejętności (BCU) jako instytucji wspierających przygotowanie kadr zgodnie z potrzebami nowoczesnej gospodarki w różnych branżach poprzez zapewnienie niezbędnych warunków trwałej i innowacyjnej współpracy biznesu z edukacją zawodową na wszystkich poziomach kształcenia zawodowego, a także wdrożenie koncepcji doskonałości zawodowej w polskim systemie kształcenia zawodowego. Opracowanie uwzględni zasady tworzenia i finansowania BCU oraz ich zadania jako absolutnej nowości nie tylko w polskim systemie oświaty i szkolnictwa zawodowego, ale też na rynku europejskim.

Wprowadzenie

Od wielu lat w dyskusjach na temat skutecznej edukacji zawodowej jednym z wiodących tematów była integracja edukacji z biznesem. Podejmując ten temat, wykorzystano takie metody badawcze jak krytyczna analiza aktów prawnych, mająca na celu zaprezentowanie istoty idei tworzenia i zasad funkcjonowania branżowych centrów umiejętności oraz analizę literatury przedmiotu odnoszącej się do szeroko pojmowanej problematyki kształtowania umiejętności zawodowych¹.

Dzięki nowelizacji prawa oświatowego od września 2023 roku² do polskiego systemu edukacyjnego weszły nowe instytucje – branżowe centra umiejętności

¹ Np.: M. Kęsy (2008). *Kompetencje zawodowe młodych*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków; M.E. Krawczyk-Blicharska (2021). Kompetencje i ich profesjonalizacja jako czynnik rozwoju współczesnego człowieka. *Kultura i Edukacja*, 1 (131); B. Taradejna (2014). Rola kompetencji zawodowych na współczesnym rynku pracy. *Prawo i Edukacja*, 8 i inne.

² Podstawy prawne funkcjonowania branżowych centrów umiejętności stworzyła ustawa z dnia 30 sierpnia 2023 r. o zmianie ustawy – Prawo oświatowe oraz niektórych innych ustaw, która weszła w życie 27 września 2023. Pobrane z: <https://www.prawo.pl/oswiata/branzone-centra-umiejtnosci-zasady-zakladania,517350.html> (dostęp: 10.09.2024).

(BCU) jako zaawansowane technologicznie placówki kształcenia branżowego, kluczowe dla rozwoju polskiej gospodarki. Ideą ich działania jest przede wszystkim wysoka jakość edukacji w kontekście przekazywania wiedzy, kształtowania umiejętności, zdobywania lub zmieniania kwalifikacji zawodowych oraz wspieranie współpracy szkół i uczelni z pracodawcami. Zapewnienie nowych form kształcenia ma integrować teorię z praktyką, odpowiadać rzeczywistym potrzebom rynku pracy i sprzyjać upowszechnianiu innowacji oraz nowoczesnych technologii w edukacji. BCU mają być wyposażone w nowoczesny sprzęt i zatrudniać doświadczonych nauczycieli oraz wyspecjalizowanych instruktorów. Posiadają status placówki systemu oświaty na równi z innymi placówkami określonymi w art. 2 pkt 4 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe. Tym samym ma zastosowanie do ich działalności większość regulacji dotyczących centrów kształcenia zawodowego i placówek kształcenia ustawicznego, zwłaszcza w zakresie kwalifikacji osób zatrudnionych w BCU, powoływania dyrektora, zatrudniania nauczycieli, specjalistów niebędących nauczycielami itd. Ich działalność powiązana jest z wykazem dziedzin zawodowych ustalanych przez ministra właściwego do spraw oświaty, opublikowanym w Rozporządzeniu Ministra Edukacji i Nauki z dnia 27 września 2023 roku. Wykaz dziedzin zawodowych ma wszystkim zainteresowanym ułatwić wybór odpowiednich szkoleń, kursów lub innej formy kształcenia w celu przygotowania zawodowego na jak najwyższym poziomie praktycznym.

Organem prowadzącym BCU może być jednostka samorządu terytorialnego, osoba fizyczna lub osoba prawna niebędąca jednostką samorządu terytorialnego, w tym organizacja branżowa właściwa dla danej dziedziny zawodowej, w zakresie której BCU funkcjonuje i prowadzi swoją działalność. Organizacja branżowa, właściwa dla danej dziedziny zawodowej, jest zdefiniowana jako organizacja o ogólnokrajowym zasięgu działania, prowadząca działalność statutową w zakresie jednej z dziedzin zawodowych i działająca na podstawie ustawy z 23 maja 1991 r. o organizacjach pracodawców, ustawy z 30 maja 1989 r. o izbach gospodarczych, ustawy z dnia 22 marca 1989 r. o rzemiośle oraz ustawy z 7 kwietnia 1989 r. – Prawo o stowarzyszeniach oraz innych ustaw regulujących funkcjonowanie samorządów zawodowych³.

Zasady tworzenia BCU

Kierując się intencją odbudowy potencjału rozwojowego gospodarki oraz chęcią wspierania budowy trwałej konkurencyjności gospodarki, a co za tym idzie, doprowadzenia do wzrostu poziomu życia społeczeństwa w dłuższym horyzoncie czasowym, Ministerstwo Edukacji i Nauki zaplanowało utworzenie 120 branżowych centrów umiejętności (BCU) w ramach koncepcji Centrów Doskonałości Zawodowej (ang. *Centres of Vocational Excellence* – CoVEs), zlokalizowanych na

³ Ibidem.

terenie całego kraju. Na realizację tej inicjatywy przeznaczono ponad 1,4 mld zł. Każde BCU ma oferować unikatową ofertę szkoleń i kursów dedykowanych poszczególnym dziedzinom, adresowaną do: uczniów, studentów, nauczycieli, wykładowców, pracodawców i pracowników różnych branż.

Fundamentem koncepcji tworzenia sieci BCU jest otwieranie ich w miejscach silnie związanych z konkretną branżą (z uwzględnieniem regionalnych, inteligentnych specjalizacji, czyli wiodącego prymatu tej branży w województwie) oraz przy założeniu, że każde centrum musi być niepowtarzalne, stanowić odzwierciedlenie takich czynników, jak: struktura branży i odpowiadający jej podstawowy system kształcenia oraz szkolenia zawodowego dostosowanego do regionalnych, lokalnych lub sektorowych potrzeb.

Generalnie przewidziano dwa szeroko rozumiane rodzaje centrów doskonałości zawodowej:

1. Celowo tworzone lub wyznaczone podmioty w ramach krajowych lub regionalnych uzgodnień dotyczących doskonałości zawodowej.
2. Indywidualni organizatorzy kształcenia i szkolenia zawodowego działający jako centra doskonałości zawodowej dla regionu, subregionu lub sektora⁴.

Zważywszy na fakt, że BCU, odzwierciedlając krajowe i regionalne priorytety gospodarcze, różnią się pod względem zasięgu sektorowego, obejmują zasięgiem swojej działalności sektory doświadczające szybkich, innowacyjnych zmian technologicznych. Są związane ze strategiami rozwoju regionalnego i stanowią bezpośrednie instrumenty tych strategii, mogą przy tym obejmować jeden sektor lub większą ich liczbę. W ich programach nauczania przywiązuje się wagę do rozwijania umiejętności technicznych oraz świadczenia usług z zakresu kształcenia zawodowego podstawowego, jak również ustawicznego szkolenia zawodowego, co determinuje zasady tworzenia tych instytucji. Publiczne i niepubliczne BCU, tak jak wszystkie inne placówki oświatowe, podlegają nadzorowi pedagogicznemu sprawowanemu przez kuratora oświaty.

W świetle obowiązującego prawa prowadzenie BCU jest zadaniem własnym powiatu. Organem prowadzącym takiej instytucji mogą być:

1. Jednostki samorządu terytorialnego.
2. Osoby fizyczne lub osoby prawne inne niż jednostki samorządu terytorialnego, w tym organizacje branżowe właściwe dla danej dziedziny zawodowej (po zawarciu stosownego porozumienia z powiatem).
3. Ministrowie właściwi dla zawodów szkolnictwa branżowego⁵.

⁴ *Identyfikacja i grupowanie centrów doskonałości zawodowej*, Urząd Publikacji Unii Europejskiej, 2019 r., s. 5. Pobrano z: https://www.frse.org.pl/brepo/panel_repo_files/2022/09/15/rxclhn/zalacznik-4-koncepcja-doskonalosci-zawodowej.pdf (dostęp: 11.09.2024).

⁵ *Branżowe Centra Umiejętności*. Pobrano z: <https://www.gov.pl/web/edukacja/branzone-centra-umiejtnosci> (dostęp: 10.09.2024)

4. Oczywiście w ostatnim przypadku prowadzenie publicznych BCU również wymaga porozumienia zawieranego między właściwym ministrem a jednostką samorządu terytorialnego na zasadach, które dotyczą szkół publicznych.

Warunkiem niezbędnym do założenia zarówno publicznego, jak i niepublicznego BCU jest podpisanie porozumienia między jego organem prowadzącym a organizacją branżową właściwą dla danej dziedziny zawodowej (z wyłączeniem sytuacji, gdy organem prowadzącym BCU jest organizacja branżowa właściwa dla danej dziedziny zawodowej).

Przez organizacje branżowe właściwe dla danej dziedziny zawodowej rozumie się te, które spełniają łącznie następujące warunki:

1. Działają na podstawie jednej z następujących ustaw: o izbach gospodarczych, o rzemiośle, o organizacjach pracodawców, o stowarzyszeniach, o samorządach zawodowych.
2. Mają ogólnopolski zasięg.
3. Prowadzą zorganizowaną działalność statutową w jednej dziedzinie.

Każde centrum musi powołać Radę BCU składającą się z przedstawicieli: regionalnych i lokalnych organów samorządu (powiatowej i wojewódzkiej rady rynku pracy), organu prowadzącego placówkę, organizacji branżowych właściwych dla danej dziedziny zawodowej, pracodawców, w tym z sektora MŚP, nauczycieli i innych osób prowadzących zajęcia w BCU⁶.

Procedura tworzenia BCU zakłada postępowanie konkursowe – tą drogą wyłania się najlepsze w danej dziedzinie szkoły lub placówki, które są w stanie wykazać się potencjałem umożliwiającym rozwój zgodny z koncepcją doskonałości zawodowej i wprowadzania w tym zakresie innowacyjnych rozwiązań. Dodatkowo premiowana jest współpraca z uczelniami lub instytutami badawczymi.

Zdobycie dotacji (od 9 000 000 do 16 000 000 zł) na utworzenie BCU pozwala na realizację następujących przedsięwzięć:

1. Zakup wyposażenia rozumianego w szczególności jako: maszyny, sprzęt, urządzenia techniczne i materiały eksploatacyjne w zakresie związanym z funkcjonowaniem BCU.
2. Utworzenie struktury instytucjonalnej rozumianej jako zobowiązanie do wpisania BCU do przepisów prawa oświatowego, powołanie Rady BCU.
3. Zatrudnienie pracowników centrum, w tym trenerów i szkoleniowców, przygotowanie dokumentacji programowej dla szkoleń i kursów realizowanych w centrum⁷.

Składane przez zainteresowanych wnioski musiały zawierać argumenty świadczące o tym, że dany projekt uwzględni nie tylko połączenie biznesu z edukacją zawodową i gwarancję trwałej współpracy pomiędzy branżami, szkołami zawodowymi i uczelniami. Każdy złożony wniosek podlegał ocenie według

⁶ Ibidem.

⁷ Ibidem.

13 kryteriów horyzontalnych i 21 kryteriów dostępu, które oceniane były zero-jedynkowo, bez możliwości dokonywania poprawy. Kryteria dotyczyły głównie właściwej kwalifikowalności wydatków, zapewnienia odpowiedniego dofinansowania BCU czy umożliwienia dostępu dla osób z niepełnosprawnościami. Po spełnieniu tych kryteriów następowała ocena merytoryczna wniosku, w ramach której możliwe było uzyskanie 140 punktów – zgodnie z kryteriami merytorycznymi i premijującymi. Oceniany był sposób realizacji podstawowych funkcji BCU odpowiadających czterem obszarom:

- OBSZAR I – działalność edukacyjno-szkoleniowa
- OBSZAR II – działalność integrująco-wspierająca
- OBSZAR III – działalność innowacyjno-rozwojowa
- OBSZAR IV – działalność doradczo-promocyjna⁸

Wnioski były składane wyłącznie w formie elektronicznej za pośrednictwem systemu informatycznego Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji (FRSE). Wnioski zawierały informacje obejmujące: zakres rzeczowy przedsięwzięcia, założenia, warunki wykonania działań, w tym konieczność uzyskania pozwoleń, decyzji administracyjnych, konieczność przeprowadzenia uzgodnień, ekspertyz warunkujących uzyskanie pozwoleń, decyzji na wykonanie inwestycji oraz terminy realizacji poszczególnych działań. Uzupełnieniem wniosku były załączniki:

1. Oświadczenie wnioskodawcy.
2. Dokumenty weryfikujące kwalifikowalność wnioskodawcy, np. kopia statutu czy wpis do odpowiedniego rejestru.
3. Uprawnienie do reprezentowania wnioskodawcy (akt powołania, mianowania, pełnomocnictwo itp. (podpisany skan, jeśli dotyczy).
4. List intencyjny potwierdzający partnerstwa wskazane we wniosku, podpisany skan potwierdzający kwalifikowalność danego partnera: a) podmiot branżowy, spółka skarbu państwa, przedsiębiorstwo państwowe – statut potwierdzający właściwość dla danej dziedziny; b) partner dodatkowy – statut, KRS, PKD lub inne potwierdzające właściwość dla danej dziedziny.
5. Studium wykonalności – dokument nieedytowalny, np. PDF lub podpisany skan.
6. Szczegółowy budżet przedsięwzięcia (w dwóch wersjach: podpisany skan oraz wersja edytowalna umożliwiającą analizę).
7. Program Funkcjonalno-Użytkowy (jeśli dotyczy) – dokument nieedytowalny np. PDF lub podpisany skan.
8. Inne pozwolenia administracyjno-prawne niezbędne do realizacji przedsięwzięcia (jeśli dotyczy) – jeśli dotyczy; dokument nieedytowalny, np. PDF lub podpisany skan.

⁸ *Branżowe centra umiejętności*. Pobrano z: <https://vss.com.pl/branzowe-centra-umiejtnosci/> (dostęp: 10.09.2024)

9. Oświadczenie o prawie dysponowania nieruchomością (podpisany skan)⁹.

Do 1 września 2024 roku odbyły się trzy nabory w konkursie na utworzenie branżowych centrów umiejętności. W dwóch pierwszych wyłoniono 89 beneficjentów, którym przekazano ponad 1 mld zł (w pierwszym pozytywnie oceniono 63 wnioski na ponad 700 mln, w drugim 26 wniosków na ponad 314 mln zł). Wyniki ostatniego naboru ogłoszono 25 stycznia 2024 r. – dotację przyznano 33 wnioskodawcom. Wszyscy, którzy uzyskali dofinansowanie, koszt sporządzenia wniosku i załączników mogą uznać za koszt kwalifikowany.

Przedstawiciele polskich instytucji, w swoich przedsięwzięciach związanych z działalnością BCU, mogą wzorować się na osiągnięciach innych krajów europejskich. Dla przykładu, w Niderlandach funkcjonuje sieć 160 centrów innowacji zawodowych, które realizują zadania mające na celu połączenie kształcenia z potrzebami rynku pracy, kształcenie innowacyjnych i wykwalifikowanych specjalistów i rzemieślników oraz terminowe przekwalifikowywanie pracowników konkretnych przedsiębiorstw.

We Francji powstała sieć *Campus des métiers et des qualifications*. Na przykład w dziedzinie turystyki powstało tam 11 kampusów, a każdy z nich obejmuje dużą liczbę partnerów z całego kraju. Natomiast we Włoszech utworzono już w 2010 r. sieć wyższych szkół technicznych, niebędących uniwersytetami, które promują specjalistyczne kształcenie, atrakcyjne z punktu widzenia potrzeb rynku pracy. Wyróżnia się tu sieć *Innovazione Apprendimento Lavoro* (IAL), która prowadząc systematyczną współpracę z przedsiębiorstwami, przywiązuje dużą wagę do sprawy włączenia społecznego i reintegracji zawodowej, oferując nie tylko standardowe ścieżki podnoszenia kwalifikacji i przekwalifikowywania pracowników, bezrobotnych i pracowników zagrożonych bezrobociem, ale też szkolenia ustawiczne i programy mające na celu rozwój lokalny i integrację zawodową osób z niepełnosprawnościami oraz innych grup szczególnie wrażliwych.

W Niemczech dobrym przykładem są ośrodki kształcenia zawodowego (Bildungszentren), prowadzone przez Niemieckie Izby Przemysłowo-Handlowe, Rolnicze lub Rzemieślnicze, których działalność jest adresowana głównie do ludzi młodych, poszukujących swojego miejsca na rynku pracy, ale też do potrzebujących podniesienia kwalifikacji pracowników MŚP, aby promować uczenie się przez całe życie i mieć swój wkład w inicjatywy wspierające innowacje i zwiększanie konkurencyjności gospodarki¹⁰.

Doświadczenia europejskie w zdecydowanej większości obejmują przemysł wytwórczy – największa liczba centrów doskonałości zawodowej działa na rzecz sektorów budownictwa i techniki przemysłowej. Szczególną popularnością cieszyły się projekty związane z optymalną efektywnością energetyczną (np. inteligentna energia elektryczna) oraz rozwiązaniami cyfrowo-technologicznymi (np.

⁹ *Wnioskowanie (KPO-BCU)*. Pobrano z: <https://www.frse.org.pl/kpo-bcu-wnioskowanie-nabor-uuzupelniajacy> (dostęp: 11.09.2024)

¹⁰ *Identyfikacja i grupowanie centrów...*, op.cit., s. 14.

projektowanie cyfrowe) oraz z przemysłem ekologicznym. Wśród sektorów związanych z usługami najczęściej dotyczyło to ICT, systemów cyfrowych i innowacyjnych, przy czym duża liczba pozostałych centrów doskonałości zawodowej specjalizuje się w turystyce i gastronomii¹¹.

Główne aspekty i metody kształtowania umiejętności zawodowych w BCU

Podstawowym założeniem działania BCU jest przygotowanie kadr na potrzeby nowoczesnej gospodarki w poszczególnych branżach poprzez innowacyjną i trwałą współpracę biznesu z edukacją zawodową na wszystkich poziomach kształcenia zawodowego. Na wielu portalach promujących to przedsięwzięcie wspomina się o takich dziedzinach, jak: przemysł jachtowy, energetyka odnawialna, robotyka, kamieniarstwo, budowa oraz strojenie fortepianów i pianin, mechatronika, ale nie brakuje też sugestii, żeby zainteresować się również dziedzinami ważnymi dla codziennego funkcjonowania przeciętnych obywateli, np.: piekarz, fryzjer, technik eksploatacji portów i terminali, florysta, obuwnik i technik obuwnik czy technik ceramik, specjaliści w dziedzinie przetwórstwa spożywczego, transportu itd. Oczywiście nie tylko wybranie dziedziny jest istotne w podejmowaniu działań wynikających z prowadzenia BCU. Głównie chodzi o uwzględnienie priorytetów odnoszących się do różnorodności w zakresie tworzonych ośrodków w kontekście rozwiązywania problemów związanych z brakami kadrowymi, nieadekwatnymi do potrzeb rynku ofertami edukacyjnymi oraz niedostatkiem chętnych do podjęcia nauki. Jako minimum dla okresu realizacji projektu (2 lata) określono przeszkolenie co najmniej 200 osób. Przeprowadzone dla nich szkolenia lub kursy muszą zakończyć się wydaniem przez BCU oraz współpracujący podmiot branżowy odpowiednio:

1. Branżowego certyfikatu umiejętności, potwierdzającego nabycie określonych umiejętności zawodowych albo certyfikatu kwalifikacji z zakresu edukacji pozaformalnej (sektorowej) potwierdzającego nabycie określonej kwalifikacji, właściwej dla danej dziedziny. W przypadku szkoleń dla osób dorosłych i osób młodych w wieku 14–24 lat (uczniowie i studenci).
2. Zaświadczenia o ukończeniu szkolenia branżowego zawierającego informację o zakresie i wymiarze odbytego szkolenia – w przypadku szkolenia dla nauczycieli kształcenia zawodowego¹².

Z powyższego wynika, że specjalizując się w określonej dziedzinie, każde Centrum będzie nie tylko ułatwiało współpracę placówek edukacyjnych

¹¹ Ibidem, s. 18.

¹² *Regulamin Konkursu „Utworzenie i wsparcie funkcjonowania 120 branżowych centrów umiejętności (BCU), realizujących koncepcję centrów doskonałości zawodowej (CoVEs)”*, s. 26. Pobrano z: https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/media/111473/RegulaminKonkursuBCUAktualizacja11_10_2022.pdf (dostęp: 10.09.2024).

z pracodawcami, ale również egzaminowało w poszczególnych dziedzinach prowadziło doradztwo zawodowe. Istotną rolę odgrywa tu podmiot branżowy, który musi przygotować i wystąpić do właściwego ministra z wnioskiem o włączenie co najmniej jednej kwalifikacji z zakresu edukacji pozaformalnej (sektorowej) do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji. Będzie również podejmował wszelkie działania, przewidziane przepisami prawa, aby w ramach tego Systemu dla zgłoszonej kwalifikacji pełnić funkcję instytucji certyfikującej.

Dzięki BCU młodzież, studenci, nauczyciele oraz pracownicy zatrudnieni w poszczególnych gałęziach gospodarki, mając dostęp do najnowocześniejszych w danej dziedzinie technologii, będą mogli zdobywać nowoczesną wiedzę i nowe umiejętności. Staną się fachowcami niezbędnymi nowoczesnej gospodarce, którzy będą mogli wykazać się kompetencjami przyszłości.

Zgodnie z art. 117 ust. 2c pkt 3 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe, ważnym zadaniem BCU jest poszerzenie grona podmiotów uprawnionych do organizacji turnusów dla młodocianych pracowników, realizujących dokształcanie teoretyczne szczególnie w zawodach niszowych, doświadczających różnych trudności. Chodzi tu również o rozwój osobisty i zdobywanie specjalistycznej wiedzy podążającej za rozwojem technologii jako silnej bazy do sukcesów na rynku pracy.

Najbardziej podstawowa współpraca edukacji z firmami obejmuje zapewnienie wszystkim uczestnikom projektów staży w przedsiębiorstwach, na przykład w ramach przyuczenia do zawodu, ale to łączy się z dzieleniem się sprzętem i wiedzą ekspercką, co z kolei odnosi się do działalności na rzecz innowacji i inkubacji przedsiębiorczości.

Istotnym aspektem funkcjonowania BCU jest status nauczyciela. Jeśli ma on być pracownikiem pedagogicznym, jego zatrudnienie odbywa się na podstawie karty nauczyciela. Natomiast jeśli ma być zatrudniony jako trener, to na podstawie innej umowy. W dużej mierze zależy to od sytuacji związanej z autonomicznością BCU. Jeżeli będzie wchodziło w strukturę szkoły, nauczyciel jest w tej instytucji już zatrudniony. Natomiast jeśli będzie oddzielną placówką, to jest możliwe zastosowanie odpowiedniej formy umowy zlecenia.

Najciekawszą z perspektywy specyfiki działania formą kształcenia w BCU są branżowe szkolenia zawodowe, których realizacja musi być podporządkowana następującym zasadom:

- szkolenia mogą być prowadzone wyłącznie stacjonarnie i dotyczyć dziedziny zawodowej, w ramach której wyspecjalizowane jest centrum,
- na każdy rok szkolny należy sporządzić plan kształcenia w ramach szkolenia i prowadzić jego dokumentację,
- łączny wymiar szkolenia dla uczniów niepełnoletnich wynosi co najmniej 15 godzin, a dla pełnoletnich – co najmniej 30 godzin,
- organizacja takich szkoleń wiąże się z zapewnieniem odpowiednich pomieszczeń wyposażonych w sprzęt i pomoce dydaktyczne umożliwiające

prawidłową realizację kształcenia, bezpieczne i higieniczne warunki pracy i nauki, warunki organizacyjne i techniczne umożliwiające udział w kształceniu osobom niepełnosprawnym,

- musi być zapewniony nadzór służący podnoszeniu jakości prowadzonego kształcenia,
- każde szkolenie kończy się egzaminem, a osoba, która go zda, otrzymuje branżowy certyfikat umiejętności, zgodny ze wzorem stanowiącym załącznik do Rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki z dnia 6 października 2023 r. w sprawie kształcenia ustawicznego w formach pozaszkolnych (Dz.U. z 2023 r. poz. 2175).

Zacytowane powyżej rozporządzenie zawiera też katalog zadań branżowego centrum umiejętności:

- prowadzenie kształcenia ustawicznego w formach pozaszkolnych,
- integrowanie szkół prowadzących kształcenie zawodowe, placówek kształcenia ustawicznego, centrów kształcenia zawodowego, uczelni oraz podmiotów, o których mowa w art. 3 ust. 1a Prawa oświatowego, które prowadzą działalność w zakresie jednej z dziedzin zawodowych, w zakresie której BCU jest ukierunkowane branżowo,
- prowadzenie działalności wspierającej współpracę szkół podstawowych i szkół ponadpodstawowych, placówek i uczelni z pracodawcami,
- prowadzenie szkoleń branżowych dla nauczycieli,
- prowadzenie kursów przygotowujących do uzyskania kwalifikacji sektorowej,
- pozyskiwanie od pracodawców, za pośrednictwem organizacji branżowej właściwej dla danej dziedziny zawodowej, informacji dotyczących zapotrzebowania na zawody, kwalifikacje i umiejętności w danej dziedzinie zawodowej i przekazywanie ich do dnia 31 sierpnia każdego roku Instytutowi Badań Edukacyjnych w Warszawie do wykorzystania przy opracowywaniu danych, w oparciu o które jest ustalana coroczna prognoza zapotrzebowania na pracowników w zawodach szkolnictwa branżowego na wojewódzkim i krajowym rynku pracy,
- prowadzenie działalności innowacyjno-rozwojowej upowszechniającej wiedzę i nowe technologie oraz transformację ekologiczną i cyfrową w zakresie danej dziedziny,
- prowadzenie działalności wspierającej realizację doradztwa zawodowego dla uczniów i aktywizację zawodową studentów, doktorantów i absolwentów studiów,
- przeprowadzanie egzaminów zawodowych z zakresu danej kwalifikacji wyodrębnionej w zawodzie szkolnictwa branżowego przyporządkowanego do danej dziedziny zawodowej,
- współpraca z pracodawcami, urzędami pracy i podmiotami prowadzącymi kształcenie ustawiczne w zakresie zadań statutowych, a także ze szkołami podstawowymi i ponadpodstawowymi, z uczelniami i pracodawcami, w tym

w zakresie udostępniania infrastruktury dydaktyczno-lokalowej na cele edukacyjno-szkoleniowe¹³.

BCU nie powinno być postrzegane jako konkurencja dla już funkcjonujących placówek oświatowych. Ma być ich wspomagającym ich zapleczem, powołanym m.in. do tworzenia ram edukacyjnych, określania kwalifikacji i wdrażania standardów oraz udostępniania zasobów umożliwiających rozwój nowoczesnego szkolnictwa zawodowego¹⁴. Poprzez stosowanie nowoczesnych metod nauczania bazowanie na realistycznych przypadkach i symulacjach, co jest ważnym elementem praktycznego podejścia do edukacji, jest szansą na zdobywanie praktycznych doświadczeń, które można od razu zastosować w swojej pracy. Różnorodne, starannie przygotowane programy szkoleniowe pomogą sprostać zawodowym wyzwaniom uczestników, zachęcą do ciągłego nabywania nowych umiejętności i pomogą w adaptacji do nowych narzędzi pracy.

Należy jednak zauważyć, że proces budowania struktury BCU nie jest wolny od istotnych błędów zarówno w zakresie budowania sieci, jak i wpływu działania BCU na funkcjonowanie szkolnictwa zawodowego w poszczególnych regionach. Rozkład BCU według branż może także wpłynąć na decyzje dotyczące wyboru kierunków kształcenia, niezależnie od prognoz zapotrzebowania na krajowym i wojewódzkim rynku pracy. Wątpliwości budzi też przeznaczenie dużej ilości środków na budowanie nowej infrastruktury dla BCU, bez możliwości wykorzystania ich na remont i unowocześnienie już istniejącej infrastruktury szkół zawodowych, która mogłaby być bazą dla BCU.

Dodatковым problemem może być fakt braku konkretnego uregulowania kwestii kosztów dotyczących stacjonarnych form kształcenia, szkoleń i egzaminowania w BCU, które obciążą uczniów i nauczycieli szkół zawodowych. Taka sytuacja wiąże się z ryzykiem ograniczonej dostępności BCU dla osób z odległych miejscowości, które mają mniejsze zasoby finansowe.

Podsumowanie

Podmioty podejmujące trud tworzenia BCU muszą mieć świadomość, że fundamentem sukcesu w tym przedsięwzięciu są silne i trwałe relacje między wszystkimi zainteresowanymi stronami: organizatorami kształcenia i szkolenia zawodowego, przedsiębiorstwami, nauczycielami, instytucjami szkolnictwa wyższego itd. oraz silne osadzenie podejmowanych działań w ramach rozwoju regionalnego, innowacji i inteligentnej specjalizacji. W BCU nie można bazować na działaniach

¹³ M. Kowalski, *Kształcenie ustawiczne w formach pozaszkolnych – w branżowym centrum umiejętności*. Pobrano z: <https://www.portaloswiatowy.pl/zmiany-w-prawie-oswiatowym/ksztalcenie-ustawiczne-w-formach-pozaszkolnych-w-branzowym-centrum-umiejetnosci-23996.html> (dostęp: 11.09.2024).

¹⁴ S.M. Kwiatkowski (2023). Edukacja ustawiczna w Branżowych Centrach Umiejętności. *Edukacja Ustawiczna Dorosłych*, 4(123), s. 195–200.

doraźnych, które nawet wtedy, gdy wydają się w danym momencie korzystne, same w sobie rzadko prowadzą do realizacji wszystkich potencjalnych korzyści. Nie można zaniedbać integracji działań, zapominać o fakcie, że we wszystkich branżach wzrasta popyt na pracowników z umiejętnościami cyfrowymi i analitycznymi czy o konieczności promowania kreatywności i innowacyjności poprzez tworzenie środowiska sprzyjającego poszukiwaniu nowych rozwiązań.

Zachęcanie do wnioskowania o dotacje na BCU u wielu budzi określone kontrowersje. Potencjalni beneficjenci mają obawy co do różnych aspektów zasad finansowania nowych placówek. Zważywszy, że na pewno finansowania mogą liczyć jedynie te BCU, które wygrają w konkursie i utworzą sieć, nie wiadomo np. co będzie przypadku BCU prowadzonych w dziedzinach, dla których do dziedziny jest przyporządkowany tylko jeden zawód i dojdzie do usunięcia zawodu – będzie to oznaczało usunięcie dziedziny i wypadnięcie z sieci, a co za tym idzie, pozbawienie subwencji i dotacji. Brakuje też jednoznacznych zapisów prawnych umożliwiających organom prowadzącym BCU, które prowadzą działalność w dziedzinie, jaka ma zostać usunięta z wykazu, przeprowadzenie procedury likwidacji lub przekształcenia bez konieczności uzyskania pozytywnej opinii kuratora oświaty i prowadzenia procedur zapisanych w art. 89 ustawy Prawo oświatowe.

Samorządy niepokoi funkcjonowanie branżowych centrów umiejętności w przyszłości” po okresie finansowania przewidzianym z KPO. Na pewno są potrzebne trwałe mechanizmy prawne gwarantujące dofinansowanie z zewnątrz, niezależnie od tego, czy organem prowadzącym BCU jest branża, samorząd, czy osoba fizyczna¹⁵.

Pewnej modyfikacji uwarunkowań prawnych związanych z tworzeniem BCU wymaga też taka koncentracja na sektorach gospodarki, która wskazuje na zbytne zaniedbywanie kwestii społecznych. Oczywiście nie chodzi tu o wzorowanie się na rzadkich w Europie przykładach centrów doskonałości zawodowej, które koncentrują się na zagadnieniach społecznych (jak ma to miejsce w przypadku organizacji środowiskowej w Republice Macedonii Północnej i włoskiej sieci ENAIP, w skład której wchodzi przedsiębiorstwa społeczne), ale warto pomyśleć o kontekstowym wprowadzaniu do poszczególnych projektów problematyki społecznej.

Dobrym pomysłem jest podkreślanie roli promowania takich działań BCU, które umożliwiają współpracę międzynarodową. We Francji jednym z celów Kampusów Zawodów i Kwalifikacji jest wpojenie uczestnikom szkoleń europejskiej i międzynarodowej „otwartości” oraz rozwój ich mobilności. Proponuje się w tym aspekcie rozwój praktyk i strategii transgranicznych dotyczących międzynarodowej wymiany studentów, a członkom kampusu zaleca się stosowanie finansowania z programu Erasmus i Erasmus+¹⁶. Polscy pracodawcy oczekują wręcz pewnej internacjonalizacji instytucji oświatowych i dostosowywania procesu dydaktycznego

¹⁵ Pobrano z: <https://samorzad.pap.pl/kategoria/edukacja/machalek-pracujemy-nad-przepisami-kture-zapewnia-dzialanie-bcu-po-okresie> (dostęp: 02.09.2024).

¹⁶ Identyfikacja i grupowanie centrów..., op.cit., s. 45–46.

do potrzeb międzynarodowego rynku pracy. Jest to dla naszego kraju szczególnie istotne w odniesieniu do edukacji w przemyśle mechatronicznym, mechanicznym, lotniczym oraz kosmicznym.

Niezależnie od obaw, BCU to ogromna szansa na zawodowym rynku edukacyjnym. Trudno przecenić takie korzyści, jak: bezpłatne, certyfikowane szkolenia dla osób młodych, zwiększające ich atrakcyjność na rynku pracy, wzmocnienie współpracy szkoła-uczelnia-pracodawca (tzw. Trójkąt wiedzy), podnoszenie standardów branżowych, zajęcia praktyczne w nowoczesnych warsztatach przy wykorzystaniu innowacyjnej technologii, podnoszenie kwalifikacji oraz zwiększenie mobilności na rynku pracy dla osób dorosłych, podnoszenie kwalifikacji zawodowych nauczycieli kształcenia zawodowego i wiele innych.

Bibliografia

- Branżowe Centra Umiejętności – zasady zakładania*. Pobrane z: <https://www.prawo.pl/oswiata/branzowe-centra-umiejtnosci-zasady-zakladania,517350.html> (dostęp: 10.09.2024).
- Branżowe Centra Umiejętności*. Pobrane z: <https://www.gov.pl/web/edukacja/branzowe-centra-umiejtnosci> (dostęp: 10.09.2024).
- Branżowe centra umiejętności*. Pobrane z: <https://vss.com.pl/branzowe-centra-umiejtnosci/> (dostęp: 10.08.2024).
- <https://samorząd.pap.pl/kategoria/edukacja/machalek-pracujemy-nad-przepisami-ktore-zapewnia-dzialanie-bcu-po-okresie> (dostęp: 02.09.2024).
- Identyfikacja i grupowanie centrów doskonałości zawodowej*, Urząd Publikacji Unii Europejskiej, 2019. Pobrane z: https://www.frse.org.pl/brepo/panel_repo_files/2022/09/15/rxclhn/zalacznik-4-koncepcja-doskonosci-zawodowej.pdf (dostęp: 11.09.2024).
- Kęsy, M. (2008). *Kompetencje zawodowe młodych*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Kowalski, M., *Kształcenie ustawiczne w formach pozaszkolnych – w branżowym centrum umiejętności*. Pobrane z: <https://www.portaloswiatowy.pl/zmiany-w-prawie-oswiatowym/ksztalcenie-ustawiczne-w-formach-pozaszkolnych-w-branzowym-centrum-umiejtnosci-23996.html> (dostęp: 11.09.2024).
- Krawczyk-Blicharska, M.E. (2021). Kompetencje i ich profesjonalizacja jako czynnik rozwoju współczesnego człowieka. *Kultura i Edukacja*, 1 (131).
- Kwiatkowski S.M. (2023). Edukacja ustawiczna w Branżowych Centrach Umiejętności. *Edukacja Ustawiczna Dorosłych*, 4 (123), s. 195–200.
- Regulamin Konkursu „Utworzenie i wsparcie funkcjonowania 120 branżowych centrów umiejętności (BCU), realizujących koncepcję centrów doskonałości zawodowej (CoVEs)*. Pobrane z: https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/media/111473/Regulamin-KonkursuBCUaktualizacja11_10_2022.pdf (dostęp: 10.09.2024)
- Taradejna, B. (2014). Rola kompetencji zawodowych na współczesnym rynku pracy. *Prawo i Edukacja*, 8.
- Wnioskowanie (KPO-BCU)*. Pobrane z: <https://www.frse.org.pl/kpo-bcu-wnioskowanie-nabor-upuzupelniajacy> (dostęp: 11.09.2024).

**INDUSTRY SKILLS CENTER
– A CHANCE TO SHAPING PROFESSIONAL SKILLS**

Keywords: vocational education, industry skills centre, business-education cooperation, professional development.

Summary: The author of the article aimed to present the idea of the functioning of industry skill centers (BCU) as institutions supporting the preparation of staff in accordance with the needs of the modern economy in various industries by providing the necessary conditions for lasting and innovative cooperation between business and vocational education at all levels of vocational education, as well as implementing the concept of professional excellence in the Polish vocational education system. The study takes into account the principles of creating and financing BCUs and their tasks as an absolute novelty not only in the Polish education and vocational school system but also on the European market.

Dane do korespondencji:

Dr hab. Beata Mydlowska, prof. USM

Uczelnia Społeczno-Medyczna w Warszawie

ul. Kaleńska 3

04-367 Warszawa

Mail: b.mydlowska@usmbm.edu.pl